

projekt daphne

PRAWA CZŁOWIEKA A HANDEL KOBIETAMI I MŁODYMI LUDŹMI W EUROPIE. PRZYBORNIAK EDUKACYJNY

JAK UŻYWAĆ PRZYBORNIAKA

Uniwersytet w Padwie.
Międzywydziałowe Centrum
Praw Człowieka

La Strada - Fundacja Przeciwko
Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu

Instytut Praw Człowieka
Ludwiga Boltzmanna

Stowarzyszenie na
rzecz Rozwoju Praw Człowieka

Projekt sfinansowany przez:

Komisja Europejska

REGIONE DEL VENETO

Władze Regionu Veneto

projekt daphne

PRAWA CZŁOWIEKA A HANDEL KOBIECAMI I MŁODYMI LUDŹMI W EUROPIE. PRZYBORNIAK EDUKACYJNY **JAK UŻYWAĆ PRZYBORNIAKA**

Uniwersytet w Padwie
Międzywydziałowe Centrum Praw Człowieka

La Strada - Fundacja Przeciwko
Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu

Instytut Praw Człowieka
Ludwiga Boltzmana

Stowarzyszenie na rzecz
Rozwoju Praw Człowieka

Projekt sfinansowany przez:

Komisja Europejska

Władze Regionu Veneto

Projekt ***Prawa Człowieka a Handel Kobietami i Młodymi Ludźmi w Europie. Przybornik edukacyjny*** powstał w ramach programu Daphne II.

Został sfinansowany ze środków Komisji Europejskiej (Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa, Dyrekcja C: Sądownictwo cywilne, prawa podstawowe i obywatelstwo, Dział C4: Wsparcie finansowe w zakresie sądownictwa cywilnego, praw podstawowych i obywatelstwa) oraz ze środków Regionu Veneto we Włoszech.

Niniejsza publikacja powstała dzięki wsparciu Unii Europejskiej. Pełną odpowiedzialność za zawartość publikacji ponoszą wyłącznie jej autorzy – prezentowane treści nie powinny być traktowane jako wyraz opinii czy też poglądów Unii Europejskiej.

Opracowanie tekstu: Dina Nachbaur, Joanna Garnier, Anna Dośpiał,
Francesca Vietti, Paola Degani

Opracowanie graficzne: **popcorn** www.studiopopcorn.it
comunicazione e immagine

Copyright: © Centro interdipartimentale di ricerca e servizi sui diritti della persona e dei popoli, Università di Padova

PROJEKT: ZAŁOŻENIA I ODBIORCY

Projekt „**Prawa człowieka a Handel Kobietami i Młodymi Ludźmi w Europie. Przybornik edukacyjny**” został dofinansowany przez Komisję Europejską (Dyrekcję Generalną do spraw Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa) w ramach programu Daphne II (Decyzja nr 803/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 przyjmująca program działania Wspólnoty (2004–2008) w celu zapobiegania i zwalczania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz w celu ochrony ofiar i grup ryzyka – Daphne II). Projekt współfinansuje także Region Veneto we Włoszech.

Projekt koordynowany jest przez Centrum Praw Człowieka Uniwersytetu w Padwie (Włochy) a realizowany we współpracy z Instytutem Praw Człowieka Ludwiga Boltzmana (BIM) w Wiedniu (Austria), Stowarzyszeniem na rzecz Rozwoju Praw Człowieka (ADUSU) w Padwie i Fundacją przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu w Warszawie (Polska).

Celem projektu jest podniesienie świadomości na temat praw człowieka oraz handlu kobietami i młodymi ludźmi wśród nauczycieli (osób pracujących z młodzieżą) i uczniów. Realizacji tego celu służy niniejsza publikacja.

Przybornik edukacyjny jest złożony z różnorodnych elementów i ma umożliwić przygotowanie i wprowadzenie do szkół zajęć, które poszerzyłyby wiedzę młodzieży na temat handlu ludźmi oraz pozwoliły na zrozumienie tego poważnego i skomplikowanego problemu. Przygotowanie zajęć na ten temat nie jest łatwe, co wynika zarówno z braku odpowiedniej metodologii, jak i z niedoboru treści, które mogłyby być przekazywane. Nasz projekt daje możliwość spojrzenia na zjawisko handlu ludźmi w sposób całościowy i zgodny z ideą praw człowieka (według sugestii Grupy Ekspertów Komisji Europejskiej do Walki z Handlem Ludźmi)

Przybornik opracowano i wydrukowano po polsku, niemiecku i włosku. Jest on rozpowszechniany w Austrii, Polsce i Włoszech. Część zawartych w nim materiałów dostępna jest też w języku angielskim (tylko w formie elektronicznej).

Opracowanie przybornika poprzedzone zostało serią rozmaitych działań takich jak: zebranie dostępnych we wszystkich trzech krajach materiałów edukacyjnych na temat handlu ludźmi, seminaria i dyskusje z nauczycielami, wywiady z osobami zaangażowanymi w walkę z handlem ludźmi takimi jak: pracownicy organizacji pozarządowych, policjanci, sędziowie, pracownicy socjalni i prawnicy.

Działania podnoszące świadomość i poszerzające wiedzę mogą stanowić ważne

narzędzie prewencji. Bezpośrednimi beneficjentami projektu są kobiety i młodzi ludzie, którzy mogą być potencjalnymi ofiarami handlu. To z myślą o nich zostały opracowane nasze ćwiczenia. Pośrednimi beneficjentami są ofiary handlu ludźmi, niezależnie od wieku, płci i rodzaju eksploatacji, której padły ofiarą.

Ponadto projekt ten pomaga dostrzec związek pomiędzy łamaniem praw człowieka jakim jest handel ludźmi a sytuacją, w której znajdują się ofiary. Pomoże także potencjalnym ofiarom rozpoznać zawczasu sytuację ryzyka.

ZAWARTOŚĆ PRZYBORNIA:

HANDEL LUDŹMI - PODRĘCZNIK

opracowany przez specjalistów z Uniwersytetu w Padwie. Analizuje zjawisko handlu kobietami i młodymi ludźmi (zwłaszcza w celu eksploatacji seksualnej) w kontekście praw człowieka i z perspektywy europejskiej. Przewodnik opisuje sytuację w Europie, a także stare i nowe formy handlu ludźmi. Zwraca uwagę na szczególną rolę Unii Europejskiej w zwalczaniu tego procederu.

PRZEWODNIK METODYCZNY

nauczyciele i edukatorzy zajmujący się kwestią praw człowieka i problemem handlu ludźmi znajdą tu wskazówki i sugestie ćwiczeń możliwych do wykonania na zajęciach z młodzieżą. Wskazówki mogą być przydatne zarówno w organizacji zajęć grupowych jak i indywidualnych.

RAPORT KRAJOWY (AUSTRIA, POLSKA, WŁOCHY)

analizuje zjawisko handlu ludźmi i jego główne cechy zwracając uwagę na kwestie najbardziej charakterystyczne dla danego państwa. Przedstawia też politykę danego państwa w odniesieniu do handlu oraz obowiązujące w nim prawo. Raport w sporej części opiera się na wywiadach

przeprowadzonych z ekspertami w zakresie handlu ludźmi w każdym z krajów realizujących projekt.

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH

zawiera dokumenty prawa międzynarodowego (np.: konwencje, traktaty, protokoły) dotyczące praw człowieka związanych z handlem ludźmi. Każdy dokument został poprzedzony krótkim wstępem.

PRAWA CZŁOWIEKA A HANDEL LUDŹMI CO WARTO WIEDZIEĆ

jest narzędziem, które ma zwrócić uwagę młodych osób na problem handlu i uświadomić im relacje pomiędzy tym problemem a prawami człowieka. Treści zawarte w broszurze mogą stanowić początek debat i dyskusji.

INFORMACJE DODATKOWE

zawiera informacje na temat działań i projektów dotyczących zwalczania handlu ludźmi prowadzonych przez organizacje pozarządowe, lokalne instytucje i ośrodki badawcze w trzech krajach. Ponadto zawiera bibliografię i listę użytecznych stron internetowych.

JAK UŻYWAĆ PRZYBORNIKA

Materiał zawarty w *Przyborniku* przedstawia problem handlu ludźmi z perspektywy praw człowieka. Mamy nadzieję uczulić młodzież na ten problem oraz wzmocnić ich aktywność obywatelską oraz poczucie szacunku wobec istoty ludzkiej.

Poszczególne części *Przybornika* mogą być stosowane osobno lub jako całość. Narzędzie to pełni funkcję informacyjną, edukacyjną i służy również do podnoszenia świadomości na temat handlu ludźmi i praw człowieka.

Poniżej prezentujemy przykłady opracowania ośmiu tematów na podstawie treści znajdujących się w podręczniku *Handel Ludźmi, Przewodniku metodycznym* oraz w *Zbiorze międzynarodowych dokumentów prawnych*.

1. Handel kobietami i młodymi ludźmi (zwłaszcza w celu eksploatacji seksualnej): zarys problemu, definicje i perspektywa praw człowieka

HANDEL LUDŹMI - PODRĘCZNIK:

Wstęp;

Rozdział 1 Handel ludźmi: aktualne definicje w kontekście praw człowieka;

PRZEWODNIK METODYCZNY:

Rozdział 1 Wprowadzenie, patrz: ćwiczenia „W dalekim kraju” i „Moje stanowisko”;

Rozdział 2 Prawa człowieka;

W celu dalszej analizy definicji handlu ludźmi patrz:

Rozdział 3 Handel kobietami i młodymi ludźmi jako łamanie praw człowieka;

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH:

Rozdział 1 Prawa człowieka są dla wszystkich, patrz: część 1 Międzynarodowe akty prawne dotyczące praw człowieka, część 5 Współczesne niewolnictwo, część 6 Handel ludźmi i eksploatacja prostytucji;

W celu dalszej analizy definicji handlu ludźmi patrz:

Rozdział 2 Walka z handlem ludźmi i eksploatacją seksualną - strategie europejskie, patrz: część 1 Regionalne ramy prawne, szczególnie Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, część 2 Ustawodawstwo Unii Europejskiej, szczególnie Decyzja ramowa Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi

2. Handel ludźmi jako szczególny przykład przemocy ze względu na płeć

HANDEL LUDŹMI – PODRĘCZNIK:

Rozdział 4 Handel ludźmi – dyskryminacja i wyzysk, patrz: część Eksploatacja seksualna kobiet jako szczególna forma przemocy;

PRZEWODNIK METODYCZNY:

Rozdział 4 Prawa kobiet;

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH:

Rozdział 1 Prawa człowieka są dla wszystkich, patrz: część 6 Handel ludźmi i eksploatacja prostytucji;

3. Handel ludźmi a prawa dziecka

HANDEL LUDŹMI - PODRĘCZNIK:

Rozdział 4 Handel ludźmi – dyskryminacja i wyzysk, patrz część: Nieletni;

Rozdział 6 Zaangażowanie Unii Europejskiej w zwalczanie handlu ludźmi – w stronę wspólnego frontu, patrz część: Ochrona praw dzieci będących ofiarami eksploatacji seksualnej i wykorzystywanych seksualnie;

PRZEWODNIK METODYCZNY:

Rozdział 3 Handel kobietami i młodymi ludźmi jako łamanie praw człowieka, patrz: ćwiczenia „Zdefiniuj handel ludźmi” (z wykorzystaniem arkuszy ćwiczeń: „Historia Lui”, „Historia Weroniki” itp.) , „Jadę! – odgrywanie ról”;

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH:

Rozdział 1 Prawa człowieka są dla wszystkich, patrz: część 4 Prawa dziecka, część 6 Handel ludźmi i eksploatacja prostytucji, szczególnie Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej;

Rozdział 2 Walka z handlem ludźmi i eksploatacją seksualną - strategie europejskie, patrz: część 2 Ustawodawstwo Unii Europejskiej, szczególnie Decyzja ramowa Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r. dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej;

“ **4. Handel ludźmi a prostytucja**

HANDEL LUDŹMI - PODRĘCZNIK:

Rozdział 5 Handel ludźmi i systemy prawnej regulacji prostytucji;

PRZEWODNIK METODYCZNY:

Rozdział 4 Prawa kobiet, patrz: ćwiczenie „Prostytucja”;

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH:

Rozdział 1 Prawa człowieka są dla wszystkich, patrz: część 4 Prawa kobiet, część 6 Handel ludźmi i eksploatacja prostytucji, szczególnie Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji;

“ **5. Handel ludźmi w celu eksploatacji seksualnej a problematyka dyskryminacji**

HANDEL LUDŹMI - PODRĘCZNIK:

Rozdział 4 Handel ludźmi – dyskryminacja i wyzysk;

PRZEWODNIK METODYCZNY:

Rozdział 4 Prawa kobiet, patrz: ćwiczenia „Równe szanse” i „Kraina równości”;

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH:

Rozdział 1 Prawa człowieka są dla wszystkich, *patrz:* część 1 Międzynarodowe akty prawne dotyczące praw człowieka, *szczególnie* Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, część 4 Prawa kobiet, *szczególnie* Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet;

“ 6. Handel ludźmi a zaangażowanie Unii Europejskiej w zwalczanie handlu

HANDEL LUDŹMI - PODRĘCZNIK:

Rozdział 3 Charakterystyka handlu ludźmi w Europie;

Rozdział 6 Zaangażowanie Unii Europejskiej w zwalczanie handlu ludźmi – w stronę wspólnego frontu;

PRZEWODNIK METODYCZNY:

Rozdział 3 Handel kobietami i młodymi ludźmi jako łamanie praw człowieka, *patrz:* ćwiczenie „Skąd pochodzą, dokąd jadą”;

Po przeanalizowaniu strategii Unii Europejskiej w zakresie zwalczania handlu ludźmi proponujemy przejście do:

Rozdział 5 Możliwości działania, gdzie uczestnicy zajęć mogą pogłębić swoją wiedzę w kwestii działań podejmowanych w celu zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi;

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH:

Rozdział 2 Walka z handlem ludźmi i eksploatacją seksualną - strategie europejskie, *patrz:* część 2 Ustawodawstwo Unii Europejskiej i część 3 Zintegrowane podejście do handlu ludźmi jako formy łamania praw człowieka – działania Komisji Europejskiej;

“ 7. Handel ludźmi a problematyka migracji

HANDEL LUDŹMI - PODRĘCZNIK:

Rozdział 2 Migracje i handel ludźmi a działalność przestępcza w Europie, *patrz:* część Handel ludźmi w kontekście współczesnych migracji i część Działalność przestępcza związana z handlem ludźmi i organizowaniem nielegalnej migracji;

Rozdział 4 Handel ludźmi – dyskryminacja i wyzysk, *patrz:* część Różne formy eksploatacji ofiar handlu ludźmi;

PRZEWODNIK METODYCZNY:

Rozdział 1 Wprowadzenie, *patrz:* ćwiczenie „W dalekim kraju”;

Rozdział 3 Handel kobietami i młodymi ludźmi jako łamanie praw człowieka, *patrz:* ćwiczenia „Skąd pochodzą, dokąd jadą” i „Dlaczego?”;

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH:

Rozdział 1 Prawa człowieka są dla wszystkich, *patrz:* część 3 Prawa migrantów, część 5 Współczesne niewolnictwo, część 6 Handel ludźmi i eksploatacja prostytutki;

“ 8. Handel ludźmi a problem międzynarodowej przestępczości zorganizowanej

HANDEL LUDŹMI - PODRĘCZNIK:

Rozdział 2 Migracje i handel ludźmi a działalność przestępcza w Europie, *patrz:* część Działalność przestępcza związana z handlem ludźmi i organizowaniem nielegalnej migracji oraz część Handel ludźmi – korzyści z przestępstwa i korupcja;

PRZEWODNIK METODYCZNY:

Rozdział 3 Handel kobietami i młodymi ludźmi jako łamanie praw człowieka, *patrz:* ćwiczenie „Zdefiniuj handel ludźmi”;

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH:

Rozdział 1 Prawa człowieka są dla wszystkich, *patrz:* część 3 Prawa migrantów, szczególnie Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych pr-

zeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, część 6 Handel ludźmi i eksploatacja prostytutki, szczególnie Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytutki oraz Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej.

W celu pogłębionej analizy strategii Unii Europejskiej w zakresie zwalczania handlu ludźmi patrz:

Rozdział 2 Walka z handlem ludźmi i eksploatacją seksualną - strategie europejskie, *patrz:* część 2 Ustawodawstwo Unii Europejskiej, szczególnie Dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie zezwolenia na pobyt wydawanego obywatelom państw trzecich będącym ofiarami handlu ludźmi albo będącym wcześniej przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami.

Więcej informacji umożliwiających dokonanie pogłębionej analizy zjawiska handlu ludźmi, szczególnie handlu w celu eksploatacji seksualnej, znaleźć można w *Raporcie krajowym* oraz w *Informacjach dodatkowych*.

INFORMACJA O PROGRAMIE DAPHNE II

Decyzja nr 803/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r.

przyjmująca program działania Wspólnoty (2004–2008) w celu zapobiegania i zwalczania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz w celu ochrony ofiar i grup ryzyka (program Daphne II)

Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej,
(...)

Przyjmuje niniejszą decyzję:

Artykuł 1 - Zakres i przedmiot

Niniejszym ustanawia się na okres od 1 stycznia 2004 r. do 31 grudnia 2008 r. drugą fazę programu Daphne w celu zapobiegania i zwalczania wszelkich form przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrony ofiar i grup ryzyka (program Daphne II). Czas trwania programu może zostać przedłużony.(...)

Artykuł 2 - Cele programu

1. Program Daphne II stanowi wkład w osiągnięcie ogólnego celu zapewnienia obywatelom wysokiego poziomu ochrony przed przemocą, w tym ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego.

Celem tego programu jest zapobieganie i zwalczanie występujących w życiu publicznym lub prywatnym wszelkich form przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet przez podejmowanie środków zapobiegawczych oraz przez zapewnienie wsparcia dla ofiar i grup ryzyka, w tym w szczególności zapobieganie narażeniu w przyszłości na akty przemocy. Dalszym celem jest pomoc i wsparcie dla organizacji pozarządowych i innych organizacji działających w tej dziedzinie.(...)

Artykuł 4 - Działania w ramach programu

Program Daphne II obejmuje następujące rodzaje działań:

- a) określenie i wymiana dobrych praktyk i doświadczeń mając w szczególności na uwadze zastosowanie środków zapobiegawczych oraz pomoc dla ofiar;
- b) praca badawcza, badania naukowe;
- c) praca w terenie z udziałem beneficjentów, w szczególności dzieci i młodzieży, we wszystkich fazach opracowania projektu, realizacji i oceny skutków;
- d) utworzenie trwałych sieci multidyscyplinarnych;
- e) szkolenia i projektowanie pakietów edukacyjnych;
- f) opracowanie i wprowadzenie programów terapeutycznych i pomocy z jednej strony dla ofiar i osób z grup ryzyka, oraz z drugiej strony dla sprawców, przy zapewnieniu bezpieczeństwa dla ofiar;

- g) rozwój i realizacja działań podnoszących świadomość w grupach docelowych, projektowanie środków w celu uzupełnienia już realizowanych działań, lub przyjęcie i stosowanie istniejących środków w innych obszarach geograficznych lub wśród innych grup docelowych;
- h) rozpowszechnianie rezultatów uzyskanych w wyniku realizacji obydwu programów Daphne, w tym ich przyjęcie, przekazanie i stosowanie przez inne grupy beneficjentów lub w innych obszarach geograficznych;
- i) określenie i udoskonalenie działań przyczyniających się do należytego traktowania osób znajdujących się w grupach zagrożonych przemocą, tj. podejścia sprzyjającego zachowaniu szacunku dla nich i wspierania ich stanu dobrobytu oraz samorealizacji.

Wydrukowane przez:
Eurooffset - Maerne di Martellago (VE)
w maju 2007

